

Podlistak „Žene, mir, bezbednost“ april 2013.

Poštovane čitateljke i čitaoci, objavljivanjem ovog feljtona želimo da donesemo boljem informisanju o dokumentima UN o bezbednosti, demilitarizaciji, većem uticaju žena na rešavanje postkonfliktnih problema, pre svega u Srbiji, ali i na zapadnom Balkanu. Nadamo se da će Podlistak čitati one i oni koji se interesuju za preispitivanje tradicionalnog koncepta nacionalne bezbednosti, reformu sektora bezbednosti, rodnu dimenziju bezbednosti, bezbednosne integracije i feminističko-antimilitaristički koncept bezbednosti. Solidarnost i uzajamna podrška su za Žene u crnom koncept i praksa ljudske bezbednosti koja se ne zasniva na moći oružja, već na širenju vrednosti pravde, feminizma, antifašizma, antimilitarizma, poštovanja ljudskih i prava, interkulturalnosti... Očekujemo vaše priloge o ovim pitanjima. Podlistak izlazi mesečno na srpskom i engleskom jeziku. U elektronskom formatu je dostupan na internet stranicama www.zeneucrn.org

Uredništvo

Sadržaj

Žene u crnom i Rezolucija 1325

Reparacije kao socijalna pomoć	3
Nacionalna bezbednost - žensko pitanje	4

Aktivnosti Žena u crnom na demilitarizaciji bezbednosti

Zločnici na položajima	5
Država poriče svoj zločin	7
I mi smo Munira	7
Rufejda i Ljilja	8
Zaboravljene žrtve	9
Zajović laureatkinja	10
Posvuda razbacani udovi	10
U groznici patriotizma	14
Poziv na linč nije zastrašivanje	15
Podrška kritičkoj javnosti	16

Iskustva drugih

Kraj ili nastavak rata	16
Iskoreniti ratna silovanja	19

Žene u crnom i Rezolucija 1325

Reparacije kao socijalna pomoć

U Beogradu su 29. i 30. aprila Žene u crnom organizovale diskusioni kružok pod naslovom „Feminističko-antimilitaristički pristup konceptu, tumačenju i primeni Rezolucije 1325“. To je deo projekta „Orodnjavanje humane bezbednosti“ (Engendering human security) kojim Žene u crnom nastavljaju sa preispitivanjem tradicionalnog, militarizovanog pojma bezbednosti, pa su tako od oktobra do kraja decembra 2012. organizovale seminare za 74 aktivistkinja iz 15 gradova Srbije, a početkom 2013. godine su formirale radnu grupu za praćenje UN indikatora o primeni Nacionalnog akcionog plana (NAP) za Rezoluciju 1325. Na osnovu toga će se sačiniti „izveštaj u senci“ za period od januara do juna 2013. godine.

Od marta 2012. godine organizuju se kružoci koji su kombinacija radionica, debata, projekcija filmova. Za učesnice je pripremljena čitanka koja sadrži tekstove relevantnih autorki i autora iz Srbije i sveta.

Tokom aprilskog kružoka, a raspravljajući o „militarizovanoj bezbednosti“ i „feminističko-antimilitarističkim alternativama“ Rezoluciji 1325 razgovaralo se o esejima iz čitanke. Odabrani su tekstovi „Svetska vojna potrošnja“ autora Anup Šah (Anup Shah), „Rizik vojnog keizenijanizma“, autora Džona Fepera (John Phepher), „Nova odlučnost“ Kamila Mek Bika (Camilo Mac Bic), „Kritički pogled na Rezoluciju Žene, mir, bezbednost“ autorki Sofi Rihter Devro (Sophie Richter-Devroe) i Nikol Prat (Nicol Pratt), te izneta iskustva Avganistana, Liberije i Španije u njenoj implementaciji.

Dušan Gamser, saradnik Centra za evroatlantske studije iz Beograda predavao je o „Putevima, stranputicama i perspektivama borbe protiv korupcije u Srbiji na početku 2013“, rekavši da kad je reč o korupciji „ukoliko sami sebi ne pomognemo, neće nam ni međunarodna zajednica pomoći“, a kada se radi o lokalnim savetima za bezbednost Gamser je uočio da se u njihovim izveštajima „nalaze iste slovne greške što ukazuje na copy/paste bezbednosnu politiku u Srbiji“.

Sandra Orlović, izvršna direktorka beogradskog Fonda za humanitarno pravo (FHP) govorila je o reparacijama u Srbiji kao mehanizmu tranzicione pravde. Orlović kaže da se oko tranzicione pravde prelamaju sve anomalije društva Srbije i kršenja ljudskih prava. „Reparacije su marginalizovane, društva nisu spremna da prihvate teret nasilja iz prošlosti i zločine počinjene u naše ime. Postoji tendencija da se zamene teze i reparacije svedu na koncept socijalne pomoći. Društvo odlikuje odsustvo solidarnosti sa žrtvama, odsustvo reparacija znači da nije prihvaćena kultura ljudskih prava. Ni međunarodna zajednica ne insistira na reparacijama. FHP je pokušao da tu temu ubaci u izveštaj o napretku Srbije ka EU, ali nije uspeo“.

Orlović je navela da u zakonodavstvu Srbije „civilne žrtve rata“ podrazumevaju samo žrtve „neprijateljskih snaga“, sudovi su pristrasni zavisno od nacionalnosti žrtava, pa FHP angažuje Evropski sud za ljudska prava zbog diskriminacije žrtava, Zakon o pravima civilnih invalida rata iz 1996. godine priznaje samo državljanke Srbije kao žrtve rata. Žrtva seksualnih zločina tokom rata mora da dokaže da je pretrpela oštećenje od najmanje 60%, a zakon joj ne priznaje psihička oštećenja.

Ona je istakla i da se prisilna mobilizacija ne kažnjava zakonom i da su pripadnici MUP-a ulazili u izbegličke kampove sa listama Komesarijata za izbeglice i Crvenog krsta.

Prikazan je i film „Tajna operacija“ (Zero Dark Thirty) o više od deset godina potrage za Osamom bin Ladenom, vođom terorističke organizacije Al Kaida (Al-Qaeda).

Gordana Subotić

Nacionalna bezbednost - žensko pitanje

Na Ohridu u Makedoniji 25. i 26. aprila održan je Regionalni dijalog o rodu i bezbednosti sa temom udruživanje snaga vladinog i civilnog sektora u sprovođenju Rezolucije 1325 Saveta bezbednosti UN. U ime Žena u crnom konferenciji su prisustvovala Gordana Subotić i Diana Miladinović.

Cilj organizatora je bio da se formuliše platforma za razmenu iskustava na primeni Rezolucije 1325 iz regiona. Učesnici iz Bosne i Hercegovine, Kosova, Albanije, Srbije i Makedonije imali su priliku da čuju kako se nacionalni akcioni planovi (NAP) za primenu ove rezolucije sprovode (Srbija, BiH), kako se finalizuju (Kosovo, Makedonija), a šta se dešava tamo gde nema NAP-a (Albanija).

Na konferenciji nisu bili kreatori politika već zaposleni u institucijama. Utisak sa konferencije jeste da su politike bezbednosti zatvorene i nedostupne ženskim organizacijama i da zaposleni u institucijama često prihvataju Rezoluciju 1325 kao rezoluciju koja treba da omogući ženama u sektoru bezbednosti da se zaposle i napreduju. Zajedničko je za region da rešavanje problema koje su ostavili konflikti u bivšoj Jugoslaviji, uključivanje ženskih organizacija u vođenje politika bezbednosti, uvažavanje ženskih organizacija koje su gradile mir, protestovale protiv rata i štitile žrtve rata nisu uzete u obzir pri sprovođenju Rezolucije 1325 i NAP-ova. Zamke koje se javljaju u sprovođenju Rezolucije 1325 u regionu pored shvatanja Rezolucije samo kao mehanizma rodne ravnopravnosti, učešća i napredovanja žena u sektoru bezbednosti što se dešava u svim zemljama regiona, postoji i interpretacija Rezolucije kao mehanizma za reformu sektora bezbednosti (Srbija).

Učesnicima i učesnicama konferencije je preneti poruka Žena u crnom da donosioci odluka imaju moć da stvore mehanizme za uključivanje žena i ženskih organizacija u odlučivanje o miru i bezbednosti i da žene treba da se o tome pitaju. Nacionalna bezbednost jeste žensko pitanje. Rezolucija 1325 mora da vodi ka pravednijem društvu i da se ne primenjuje selektivno.

Na konferenciji su predstavljene alternativne i institucionalizovane ženske mreže kao što su Regionalni ženski lobi i Mreža žena policajki Jugoistočne Evrope (Women Police Officers Network in South East Europe - WPON).

Konferenciju su podržale UN women, a organizovali Beogradski centar za bezbednosnu politiku, Centar za istraživanje i vođenje politike (Center for Research and Policy Making - CRPM, Skopje), Institut za demokratiju i medijaciju (Institute for Democracy and Mediation - IDM, Tirana), Kosovski centar za bezbednosne studije (Kosovar Center for Security Studies - KCSS, Priština) i Žene ženama (Sarajevo).

G. S.

|| Aktivnosti Žena u crnom na demilitarizaciji bezbednosti

Zločnici na položajima

U Beogradu se od 26. do 28. aprila razgovaralo o ratnom zločinu silovanja. Za ovaj feminističko-diskusioni kružok pripremljena je čitanka „Ratni zločin silovanja“ sa iskustvima žena i devojaka iz čitavog sveta koje su krajem prošlog i ovog veka bile žrtve silovatelja. Kružok je deo aktivnosti Žena u crnom o Ženskom sudu.

Gabrijela Miškovski (Gabriela Mischkowski) iz nemačke Medica mondiale govorila je o iskustvima silovanih žena sa područja bivše Jugoslavije i iz sveta. Miškovski je primetila tokom rada u Bosni da žrtve ratnog zločina silovanja ne žele da prime ni novčanu naknadu za svoje patnje, jer imaju utisak da ih se time isplaćuje.

Gorana Mlinarević, predavačica na kolegiju za rodne studije Univerziteta u Sarajevu dodala je da one koje su preživele silovanje traže kompenzaciju samo zato da bi i time potvrdile kako je onaj ko ih je silovao ratni zločinac.

Raspravljalo se i o poziciji Srbije tokom ratova u bivšoj Jugoslaviji. Snežana Obrenović iz Žena u crnom kaže da je „srpska nacija lako prihvatila Slobodana Miloševića, porodice su radosno slale sinove u agresivne ratove, a danas su mogući ratni zločinci na visokim državnim funkcijama“, dok je Ljiljana Radovanović podsetila da se svaki onaj ko se nije slagao sa ratovima morao da napusti Srbiju.

Mlinarević je govorila o logističkoj podršci Srbije za genocid u Srebrenici, evociravši da su i srpski i nacistički Hitlerov režim odgovorni za Holokaust imali pridev „socijalistički“ u nazivu.

Miškovski, koja živi u Kelnu je slušateljicama objašnjavala razliku između krivice i odgovornosti: „Dugo sam se osećala veoma krivom, a odgovornost i krivica nisu isto. Posleratno ćutanje nakon 1945. u Nemačkoj kao i u Srbiji posle 1999. implicira kolektivnu odgovornost, jer su i nemački i

srpski režim imali podršku masa. Kako u Nemačkoj više nije bilo Jevreja, nismo imali s kim da se pomirimo. Mi odlučujemo hoćemo li da vidimo zlo ili ne. Postiđena onim što se desilo tokom rata u Nemačkoj postala sam komunistkinja, ali nisam htela da vidim zločine koji su se dešavali u Sovjetskom Savezu”.

Ona je objašnjavala kako je pozicija žrtve jak mobilizirajući faktor, misleći pri tom na dominantnu atmosferu u društvu Srbije. A „kada sebe reduciramo na jedan kolektivni identitet, često zavladaju mizoginija i ksenofobija”, protumačila je.

„Međunarodne, nirmberške presude nisu oslobodile Nemce odgovornosti, ali je odgovornost počela da se pomalja kada su nemački sudovi presuđivali za nacističke zločine u koncentracionim logorima Aušvic (Auschwitz) i Majdanek. Haški sud je moguć jer je završen ‘hladni rat’. Rasizam, ksenofobija i desničarstvo se pojačavaju u siromašnim zemljama EU, ali ne i u Nemačkoj, jer je Nemačka ekonomski u dobrom položaju”, kaže Miškovski.

Dodala je da je denacifikacija počela kada su nemački studenti, koji su se pobunili 1968. završili fakultete, postali profesori i političari, pisci udžbenika istorije...

Staša Zajović je naglasila da su nemački antimilitaristi jedini u Evropi realizirali rezoluciju Evropskog parlamenta prema kojoj begunci od rata imaju pravo na azil.

Lepa Mlađenović iz beogradske grupe Amazonke protiv seksualnog nasilja je objašnjavala kako razgovarati sa žrtvama seksualnog nasilja – balansirajući između principa transparentnosti i poverljivosti. Poručila je da treba uvežbati „aktivno slušanje” – to znači čuti žrtvu sa njenim interpretacijama i vrednostima – ukratko, da se ona čuje na način na koji ona čuje sebe. Treba izbegavati političke diskusije i ocene, jer samo žrtva određuje ko su njeni saveznici i neprijatelji. Potvrđivanje iskustva žrtve počinje time što se priznaje da je ona žrtva.

Na kraju kružoka učesnice su rekle kako je cilj razgovora da se žrtvi vrati poštovanje, govorele su o fenomenu žena koje rode dete nakon silovanja, da se o silovanjima u ratu malo govori u Srbiji. Janja Beč je pohvalila „socijalnu inteligenciju Žena u crnom da problematiku silovanih žena stave na dnevni red” i predložila, što je akklamacijom usvojeno, da se silovanim ženama upiše po pet godina radnog staža, da Srbija isplaćuje penzije za 500 žrtava srpskih boraca za koje je sudski utvrđeno da su silovane u Bosni i da fenomen silovanja kao ratnog zločina bude uvršten u školski predmet „Građansko vaspitanje”.

Država poriče svoj zločin

Nevladine organizacije Žene u crnom iz Beograda, Vojvođanski građanski centar i Omladinski centar CK13 iz Novog Sada jedine su NVO iz Srbije koje su obeležile godišnjicu početka opsade Sarajeva.

U saopštenju za medije Žene u crnom podsetile su da je opsada "jedna od najmonstruoznijih vojnih operacija protiv civila u Evropi posle Drugog svetskog rata. "To je bila jedna od najdužih opsada u istoriji modernog ratovanja i najduža opsada jednog glavnog grada ikada. Trajala je 44 meseca i tokom nje život je izgubila 11.541 osoba, ubijeno je 1.601 dete. Na godišnjicu početka zločinačkog ubijanja ljudi u opsednutom gradu podsećamo da su uz brojne ratne operacije, činjeni stravični ratni zločini, koji ne bi bili mogući bez finansijske, vojne, logističke i svake druge podrške države Srbije. U vreme opsade Sarajeva smo protestovale zbog ubijanja u naše ime i našim novcem, danas tražimo da za to pred sudom odgovaraju krivci, kako bi se došlo do pravde za žrtve", naglašava se u saopštenju objavljenom 6. aprila.

Žene u crnom konstatuju da su "krivci su u tadašnjem državnom vrhu Srbije i među vojnim komandantima Jugoslovenske narodne armije koja je, ostavljanjem teških oruđa vojsci bosanskih Srba i kadrovskom popunom njihovih jedinica, postala agresor odgovoran za ratne strahote".

"Žene u crnom zahtevaju i to da država Srbija hitno prekine zvaničnu politiku poricanja zločina, budući da to smatramo ključnim uslovom za proces ponovnog uspostavljanja poverenja i mira u regionu. Današnji dan je dan tuge, dan kada smo u mislima sa žrtvama i njihovim bolom", ističe se u saopštenju.

I mi smo Munira

Žene u crnom najoštrije osuđuju izbacivanje predsednice pokreta „Majke enklave Srebrenica i Žepa“ Munire Subašić iz zgrade Ujedinjenih nacija u Njujorku, saopšteno je 11. aprila.

U sedištu Ujedinjenih nacija 10. aprila raspravljalo se o radu Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju. Kao gošća, bez prava da govori, pozvana je i Munira Subašić. Dok je govorio predsednik Srbije Tomislav Nikolić, Munira je pokazala majicu na kojoj je pisalo "Srebrenica" i podigla mali transparent sa natpisom „Republika Srpska - genocidna tvorevina". Potom je udaljena iz sale.

„Ovim postupkom je predsedavajući Generalne skupštine UN Vuk Jeremić uvredio sve preživjele genocida u Srebrenici i njihove porodice. Prvo, pozvao je jednu od preživelih, svedočinju genocida, ali joj nije dozvolio da govori, a onda je kaznio njenu građansku hrabrost i odgovornost prema mrtvima, kao i njenu ogorčenost zbog činjenice da Nikolić nepriznavanjem genocida u Srebrenici vređa žrtve ovog genocida, ne ispunjava međunarodne obaveze koje je preuzela Srbija i vređa sve nas u Srbiji koje se zalažemo za kažnjivost zločina.

Žene u crnom izražavaju divljenje i poštovanje prema ovom hrabrom gestu naše saborkinje Munire, koja je svoj protest, jer je bila onemogućena da govori, izrazila neposlušnošću i na jedini dostupan način, iskoristila svoje pravo na slobodu govora, koje joj je bilo uskraćeno", rečeno je u saopštenju.

„Ovaj neodgovorni postupak pokazuje koliko je zapravo jak pokret poricanja, kako u Srbiji, tako i na žalost i na međunarodnom planu, uprkos utvrđenim činjenicama u petnaest presuda Haškog tribunala u kojima je van razumne sumnje dokazan genocid u Srebrenici, a preko presude Međunarodnog suda pravde (Bosna i Hercegovina vs Srbija), u čijoj tački 5. stoji da je „država Srbija odgovorna jer nije učinila ništa kako bi sprečila genocid u Srebrenici“, pa sve do Međupresude Haškog tribunala (iz 2002.) u kojoj je u postupku protiv Slobodana Miloševića dokazan genocid u Brčkom, Prijedoru, Sanskom Mostu, Srebrenici, Bijeljini, Ključu i Bosanskom Novom“.

Od Vuka Jeremića tražimo hitno izvinjenje svima koji su preživeli genocid ne samo u Srebrenici nego i u čitavoj BiH i njihovim porodicama, i smatramo da Ujedinjene nacije, koje predstavljaju sve zemlje sveta treba da se ograde od ovog postupka, kažu Žene u crnom.

Rufejda i Ljilja

Na Šehidskom mezarju Rakita u Vlasenici 20. aprila 2013. godine je ukopano jedanaest identifikovanih Bošnjaka ubijenih u periodu od 1992-1995. godine. Grupa aktivistkinja i aktivista Žena u crnom je tog dana posetila mesto zločina počinjenih u njihovo ime. Na mestu komemoracije položen je venac sa natpisom „Nikada nećemo zaboraviti zločine u Vlasenici – Žene u crnom Beograd“. Aktivistkinje i aktivisti Žena u crnom srele su se tada sa svojim drugaricama - ženama iz Srebrenice, Tuzle, Milića, Živinica.

„U Vlasenici ne samo da su nas dočekale žene koje su direktne žrtve zločina nego i žene iz čitave BiH. Koja je to radost i olakšanje bilo za mene kada me Rufejda iz Žutice kod Milića zagrlila, zaplakala, rekla da je srećna što mi postojimo i što je neko razume sa one strane Drine. Posle dženaze smo se vratile. Dan je kao i uvek na dženazama u Bosni bio topao i sparao“.

Do sada je na mezarju Rakita ukopano 310 žrtava zločina u Vlasenici gde je ubijeno oko 2.600 ljudi.

Ljilja Radovanović

Zaboravljene žrtve

Aktivistkinje i aktivisti Žena u crnom pridružili su 23. aprila u 02,06 i 14,06 porodicama, kolegama i prijateljima 16 radnika RTS-a koji su poginuli u napadu NATO-a toga dana u zoru 1999. godine. Kod spomenika "Zašto?" u beogradskom Tašmajdanskom parku položili su cveće. Sa njima je bila i njihova članica Žanka Stojanović, majka Nebojše (26) koji je tada poginuo.

Poginuli su i Jelica Munitlak (27), Ksenija Banković (27), Darko Stoimenovski (25), Dragorad Dragojević (27), Dragan Tasić (29), Aleksandar Deletić (30), Slaviša Stevanović (32), Siniša Medić (32), Ivan Stukalo (33), Dejan Marković (39), Milan Joksimović (47), Branislav Jovanović (50), Milovan Janković (59), Tomislav Mitrović (61) i Slobodan Jontić (54).

Smatramo važnim što je glavni i odgovorni urednik Zabavnog programa RTS-a Dejan Gavrilović tom prilikom ocenio da su: "Stradali nevini od najveće vojne sile kojoj svet ni danas ne sme da sudi. Smrtonosnoj raketi ljudsku metu podmetnuli su oni kojima je trebala neka tragedija u političkom obračunu sa svetom. Zajedno su ih ubili. Sada istinu kriju. Ne moraju na nam kažu Amnesty international i Međunarodna federacija novinara da je bombardovanje civilne mete ratni zločin i da je bombardovanje RTS-a otvorilo eru napada na medije u ratnim zonama celog sveta. Ono što ne znamo, ono što naše društvo i dalje duguje porodicama i javnosti je odgovor na pitanje kome je u tadašnjoj vlasti bilo važno da bude poginulih u zgradi RTS-a".

Ljiljana Radovanović, aktivstkinja Žena u crnom je kazala i da mali broj prisutnih na komemoraciji govori o odustvu kulture sećanja: "Nije važno čije su žrtve, mi njih sve zaboravljamo".

Staša Zajović, takođe aktivistkinja ŽuC-a je odsustvo većeg broja ljudi, posebno onih iz civilnog društva ocenila kao "odsustvo empatije i moralnih kapaciteta u društvu". „Ne sećamo se ni 'svojih' a kamoli 'tuđih' žrtava. Bombardovanje RTS 1999. godine pokazuje saučesništvo dva militarizma - Miloševićevog režima i NATO-a. Ne mogu da amnestiram ni jedan ni drugi", rekla je.

"Učinjen je ipak pomak, komisija koja je oformljena da ispita ubistva novinara u Srbiji baviće se i pogibijom radnica i radnika RTS-a", kazala je Borka Vasić, aktivistkinja ŽuC-a.

Inače, za smrt 16 radnika RTS je osuđen samo bivši direktor RTS-a Dragoljub Milanović, i to za blaže krivično delo nego što je trebalo. Porodice poginulih na RTS-a su još 30. aprila 2009. godine podnele zahtev za proširenje optužnice, po kome se još nije postupilo. Za godinu dana će ovaj slučaj zastareti, pa je odluka da se i slučaj RTS uvrsti u mandat komisije time važnija.

Milanović je 2002. godine osuđen na 10 godina zatvora zbog toga što nije poštovao naređenje tadašnje savezne vlade da ljude i tehniku izmesti iz centra Beograda.

Marija Perković

Zajović laureatkinja

Staša Zajović, jedna od osnivačica, koordinatorka i aktivistkinja feminističko-antimilitarističke grupe Žene u crnom iz Srbije dobitnica je nagrade „Šarlot Banč“ (Charlotte Bunch) za ženska ljudska prava koju dodeljuje Globalni fond za žene (Global Fund for Women).

Nagrađene su i aktivistkinja feminističke grupe Nazra iz Egipta Monz Hasan i braniteljka ljudskih prava iz Kolumbije Monika Roa (Monica Roa). Svaka od dobitnica se na svoj način bori za ženska ljudska prava.

Banč je skovala sintagmu „Ženska prava su ljudska prava“, a bori se za ženska ljudska prava četrdeset godina. Globalni fond za žene su u San Francisku osnovale 1986. četiri žene: En Firt Marej (Anne Firth Murray), Franses Kisling (Frances Kissling), Laura Lederer i Dejm Nita Barou (Dame Nita Barrow), a posvećena je unapređenju ženskih ljudskih prava u svetu.

Šarlot Banč je aktivistkinja za ljudska prava, feministkinja i lezbejka iz SAD. Učestvovala je u pokretima protiv rata u Vijetnamu i za građanska prava Afroamerikanaca. Bila je jedna od osnivačica i aktivistkinja radikalne feminističke grupe Furije. Godine 1989. osnovala je Centar za žensko globalno liderstvo i bila na njegovom čelu do 2009. Jedna je od organizatorki ženskih tribunala u Beču 1993, Pekingu 1995, i Njujorku 2010.

Staša Zajović je po obrazovanju filološkinja. Osim angažmana u Ženama u crnom, od 1982. je aktivistkinja feminističke grupe Žena i društvo, a od 1989. aktivistkinja SOS telefona. Godine 1991. bila je aktivistkinja Centra za antiratnu akciju. Ova osnivačica mirovne grupe protiv rata Žena u crnom 1991. je dobitnica Milenijumske nagrade za mir 2001. Počasna je građanka Tutina i Granade. Nominovana je za Nobelovu nagradu za mir 2005. i za Ličnost godine beogradskog lista Danas 2005. i 2007. godine. Urednica je brojnih publikacija Žena u crnom, organizatorka edukativnih aktivnosti i oko 1.500 uličnih akcija. Zajović je edukatorka ženskih ljudskih prava i mirovne politike, međuetničke i interkulture solidarnosti, analizira veze feminizma, antimilitarizma i moći. Njeni eseji i članci objavljeni su u brojnim lokalnim i međunarodnim edicijama. Izdala je više od stotinu publikacija. Sedam godina je radila u izbegličkim kampovima.

Posvuda razbacani udovi

U nastavku dokaznog postupka 22. aprila pred Većem za ratne zločine Specijalnog suda u Beogradu, na suđenju pripadnicima jedinice „Šakali“ za ubistvo albanskih civila u selu Čuška/Qushkë (opština Peć/Peje, Kosovo), 14. maja 1999. godine, svedočio je Zoran Rašković. Svedok je rekao:

„To je bilo u selu Ljubenić/Lybeniq 2. aprila 1999. godine rano ujutru. Dan je bio sunčan kao danas. Došlo je nas petnaest „Šakala“ i još toliko momaka iz Teritorijalne odbrane. Opkolili smo selo i krenuli smo. Bio je to prvi masakr sa kojim sam se suočio. Teraju se ti seljaci, žene i deca iz kuća. Pale se kuće i oni se slivaju ka džamiji. Pamtim minaret. Okupilo se tu puno Šiptara. Žene i decu i starce, hvala bogu nismo dirali. Okupilo se oko šezdeset do sto seljaka. Bili su uplašeni kao ovce pred klanje. Tu je onda izašao jedan Šiptar i rekao 'Mrtvome' (Nebojša Ranisavljević): 'Šta ste došli ovde kao razbojnici? Nikada nismo imali problema.' Mrtvi ga je sasekao rafalom iz mitraljeza i

rekao da će tako da prođe svako ko ne voli srpsku policiju. Nastavio je da puca. Pucale su tri cevi, a možda i četvrta. Sećam se te zaleđene slike. To je gomila, gomila ljudi, koji su sabijeni kod jednog zida. Ja sam u glavi stvorio sliku da je to gomila razbacanih lutaka. Dugo sam odbijao da ih zovem 'ljudi'. Ostala mi je slika čoveka koji je sve vreme pokušavao da zaštiti svoje dete. Čuo se samrtni hropac. Svuda su bili razbacani udovi. To je trajalo večnost u mojoj glavi. U tom ledilu vidim za mene najboljeg srpskog heroja. Ide od jednog do drugog leša i puca im u glavu. Mi smo se svi tu posrali od straha. Tog trenutka je to ledilo bilo nestalo. Ja sam bio tu i trebalo je tu da budem, jer sam Srbin. Mi smo se onda zapili i zapevali. Iza nas je ostala gomila leševa. Ja sam tada bio uz mog komandanta 'Mrtvog'. On je tada pričao sa jednim generalom koji je bio jako pošten general. On je rekao da je to bila do tada najbolja akcija srpskih snaga. Ono što je preteklo od žene, dece i staraca moralo je peške ka Dečanima/Dečan. One su prenele tu priču od uva do uva. Od Peći do Đakovice/Gjakovë, sva su se sela iselila tako da teroristi nisu imali jatake. To što se tada uradilo je bilo nečasno. To je bio klasični masakr. Meni je seljak seljak i u Šumadiji i na Kosovu."

U tom trenutku je svedok, gledajući optuženog Milojka Nikolića podigao ruku i rekao: „Gde si jarane. Nemoj mi što zameriti.“ Onda se obratio sudu: „Časni srpski sude, ja danas neću da kažem ni jedno ime i ukažem ni na jednu pušku, jer sam slobodan građanin Republike Srbije. Ja imam loš odnos sa Jedinicom za zaštitu svedoka koja traži da se meni ukine zaštita i ja se plašim. Zato ne bih imenovao lice sa klupe. Voleo bih da imam lični dokument da mogu da se sklonim. Oni meni kažu da nisam Srbin i da nemam državljanstvo.“ U tom trenutku svedoku dovikuje optuženi Nikolić: „Nisi Srbin! Nisi Srbin!“

Rašković je nastavio svedočenje: „Ovo što pričam videlo je sigurno dvadesetak Srba. Svi smo bili uplašeni. 'Mrtvi' je jednom dečku vikao: 'Pucaj' Pucaj!' Onda mu je dao pištolj, a dečak je zatvorio oči i pucao po masi. Ja sam odbio i sada odbijam da kažem identitet tog dečka. On je bio prisiljen da puca i on nije kriv. Da je 'Mrtvi' uperio pušku u mene i ja bih pucao. U okviru ima samo dvadeset metaka, nema toliko metaka koliko ljudi pa okvir mora da se menja. Pucao je 'Mrtvi' i još dvojica i još jedan povremeno.“

Na insistiranje sudskog veća da svedoči o imenima počinilaca, svedok je rekao: „Ovde nije pitanje da li ja želim da svedočim ili ne, ovde je pitanje da li Srbija želi da ja svedočim.“ Potom je nastavio: „Tada još štab nismo imali. Iz kafane smo krenuli. U jedinici je bilo i prekaljenih ratnika koji su ratovali na svim srpskim ratištima, na kojima se branio srpski narod i zemlja. Ja sam video i zločine šiptarskih terorista. Video sam krematorijum u Klečkoj, kanal u Glođanima, Košare. Svašta sam ja video. Mi tu nismo ušli sa namerom da streljamo. To je 'Mrtvi' smislio u svojoj glavi. Mi smo tu došli da očistimo selo. Ja mislim da su oni pomagali teroristima. U tim prilikama se puca u vazduh kako bi se ljudi plašili. Vrlo je traumatično kada gledate masakr na deset metara. To su ipak bili ljudi, a ja sam dugo odbijao da to prihvatim. Ti razbacani udovi, ti roptaji. To nije dobro što se uradilo tog dana mada je to bila vrlo učinkovita akcija. Tom akcijom je to postala čista srpska zemlja. Tog dana smo zauzeli jednu dvospratnu kuću nekog imućnijeg Šiptara i to nam je bio štab. Tako se to radilo. 'Mrtvi' me poslao da kupim pivo. Ja sam kupio dve gajbe. Ožednelo se. Dobro je što ih nismo terali da vade novac, zlato, satiće i lančice, nego smo ih čisto postreljali. Grupa iz Gradske čistoće ih je natovarila. Njima ništa nije bilo gadno. Oni su iz leševa vadili zube. Čistili su 'Mrtvog' i pitali kada će neka nova akcija. Ja ne mogu da živim kao apatrid u sopstvenoj zemlji. Jedinica 'Šakali' je

delovala zasebno. Nije bila deo Vojske Jugoslavije. Država nam je delila plate u Kruševcu. Država nas je i opremila, država nas je vaspitala, država nas je poslala u rat. Mene je država obučavala da je branim i ja sam to radio najbolje što sam mogao kao i svi mi. Sada se osećam izmanipulisano."

Na kraju je sutkinja svedoka pitala da se izjasni i povodom ubistava u selu Pavljan/Pavlan i Zahać/ Zahac. „Novac je uzimao ko je stigao. Novac je novac. Ljude su streljali. Oni su vikali, dizali ruke i on ('Mrtvi') je to završio bombom. U Zahaću se desio pokušaj likvidacije porodice Kastrati. U Zahaću je jedan momak jahao jedno magare i vikao „Điha, điha". Onda je ispalio rafal. Ja sam Srećka Popovića pitao šta to radi, a on mi je rekao: „Pusti ga, daje sebi oduška." Tu je jedan vojnik prišao jednom teletu i stavio mu nož pod grlo."

Na kraju je svedok rekao: „Stojim na raspolaganju ovom sudu i vama. Ja želim da se vratim svojoj kući dole u svoje selo, gde su mi roditelji, pet stričeva. Nismo prodali pedalj zemlje." Pre nego je izašao iz sudnice, svedok je pitao sud da li može da pogleda optužene. To je i uradio.

Sutradan, 23. aprila je o zločinu u selu Ljubenić svedočio Marko Vukotić, koji bi se mogao okvalifikovati kao „dezertar iz nacionalnog konsensusa poricanja". Vukotić, koji je iz sela Ljubenić, je radio kao poreski inspektor u Peći. Rekao je: „Ja ću pokušati da činjenice iznesem ne sa strahom i mržnjom, nego sa ljubavlju. Jedino tako možemo doći do istine, koja je teška opaka i zla i ne treba nikada više da se ponovi. Bio sam rezervista pod oružjem. Čuvali smo kasarnu u Peći od NATO bombi. Stalno sam išao u selo Ljubenić, kretao se slobodno i znao sam šta se dešavalo. I sve što se dešavalo ostalo mi je u sećanju. Ja sam oružje nosio, ali ga nisam upotrebljavao. Nijedan metak nisam ispalio. U svom tom zlu koje se dešavalo, ja nisam želeo da učestvujem. Osećam se loše zbog toga što se desilo u tom selu. Ja bih slobodno mogao da budem i okrivljen. Možete slobodno i meni da sudite. Zašto nisam nešto uradio kao građanin, kao čovek, kao Srbin. Ja ću svedočiti o jednom ludilu, kada su se stvari dešavale silom, a ne zakonom. Ljudi nije trebalo da koriste oružje i uzimaju ga u svoje ruke."

Svedok je nastavio priču o selu Ljubenić: „Dana 1. aprila 1999. godine, oko podne, otišao sam u selo pored Ljubenića, gde sam imao imanje. Ja sam se oduvek družio sa Albancima, poznajem albanski jezik, jer sam tu odrastao. Mi smo zajedno odrastali, zajedno smo radili. Tog dana, kada sam bio u selu čuo sam pucnje, rafale. Pomislio sam da su NATO vojnici ušli na Kosovo. Bilo mi je neobično zašto se toliko puca. Onda sam otišao u selo Ljubenić i na putu sam naišao na grupu Srba. Pitao sam ih šta se desilo. Rekli su mi: 'Nešto veoma loše. U naše komšije se puca i oni stradaju. Što su tražili to su i dobili'. Onda sam video naoružane ljude u uniformi srpske vojske koju sam i ja nosio. To sam doživeo kao lični poraz."

Znao sam da se oni nisu obračunavali sa teroristima nego sa civilima, koji su bili moje komšije koje je trebalo da spasem. Albanci su bili civili i nisu imali oružje, ostali su tu jer su mislili da će njih rat zaobići."

O masakru civila svedok je ispričao: „Ja sam saznao šta se desilo posle tri dana u Komunalnom preduzeću Peć. Slobodan Vlahović mi je rekao da mogu da odem u selo i vidim leševe mojih komšija. On je spremao kamione koji su kupili i sahranjivali leševe. Ja nisam imao hrabrosti da odem da vidim leševe. Bio sam svestan kako su stradali. Setio sam se pucnjave koju sam čuo. Dva, tri dana leševi su ležali po selu Ljubenić. Znao sam da kamioni idu u asanaciju terena i čišćenje sela. Ja sam se vratio na posao sa mukom koja me i sada prati. Mislio sam da sam mogao nešto da učinim, a nisam. Ja sam znao da je napravljeno veliko zlo u selu, ali nisam znao obim zla. Sve ubijene sam poznao. Čudi me što naše vlasti povodom toga nisu ništa preduzele. Pričalo se da su to uradili 'Frenkijevci' ili 'Šakali'. Ja verujem da je to uradila neka od paravojnih formacija koje nisu imale veze sa vlašću. Ja bih bio srećan da je tako. Čuo sam da je 'Mrtvi' komandovao akcijom u Ljubeniću, kada je ubijeno između 60 i 70 Albanaca. Ja sam spasio mog kolegu sa porodicom. On se zvao Gani Gaši. Krio sam ga i u mom stanu. Isto tako sam spasio grupu Albanaca iz jednog sela krajem marta. Poveo sam ih do granice. I pre bombardovanja su Albanci bežali iz sela. I tada sam spasio neke Albance. Brat me savetovao da to ne radim jer će me ubiti srpska policija. Većina Albanaca u selu Ljubenić je bila u partiji Ibrahima Rugove i odbili su oružje UČK. Ja sam bio emotivno vezan za te ljude. Komandant saobraćajne policije Peć, Radovan Papalj mi je rekao da ja njima ne mogu da pomognem, jer postoji naredba sa vrha političke i vojne vlasti da se uništi svo reproduktivno sposobno albansko stanovništvo. Ja mu nisam poverovao. On kao da mi je rekao: 'Idi i reci im da beže.' Jednog dana su mi došla dvojica kumova, Abdulj Bogi i Šaban Huskaj i pitali me šta da rade. Ja sam im rekao da idu, da napuste selo, da im ovde nema života. Ceo grad je išao. Oni su imali poverenja da neće stradati od vojske i policije. Oni su svi verbalno bili za Kosovo, ali na jedan miran i demokratski način, kao što je stajalo u programu Demokratske partije Kosova. A ja sam bio samo običan čovek koji nisam mogao ništa da im pomognem. Oni su očekivali da će ih policija zaštititi kao lojalne građane. Bilo bi korektno da su rekli ljudima da moraju da napuste Kosovo, a ne da pojedinci uzmu to u svoje ruke. Valjda je trebalo da odem u selo i kažem svima da napuste selo jer će biti uništeni. Niko iz sela nije bio u UČK, niti je UČK ikada bila u selu."

Svedočenje je završio sledećim rečima: „Mi smo živeli ko sav normalan svet. Nikada u našem selu nije bilo problema. Odnosi su zahladneli tek kada je Milošević došao na vlast. Mene je oduvek interesovalo ko su ti ljudi koji su to uradili i zašto su to uradili. Svi ti ubijeni ljudi mi često dolaze u san. Mene napadaju da sam ja izdajnik srpstva zato što pričam o tome. To što se dogodilo ostaće između generacija Srba i Albanaca. Ja kada danas odem u svoje selo Ljubenić mene ljudi gledaju sa pozorenjem, kao neprijatelja, a ja sam tu odrastao."

Tužilaštvo za ratne zločine Srbije tereti 13 da su odgovorni za ubistva više od 100 kosovskih Albanaca tokom 1999. godine u selima Zahač, Pavlan, Ljubenić i Čuška.

Miloš Urošević

U groznici patriotizma

Pred većem Višeg suda u Beogradu 16. aprila počelo je suđenje dvanaestorici za paljenje ambasade SAD u Beogradu 17. februara 2008. posle mitinga "Kosovo je Srbija". Tada je u zgradi ambasade stradao demonstrant Zoran Vujović.

Na početku suđenja šestoro optuženih negiralo je krivicu. Optuženi se terete za krivično delo "izazivanja opšte opasnosti sa smrtnim ishodom."

Optuženi su: Vučković Dejan, Tomić Đorđe, Kosanović Nikola, Sedlar Dušan, Erceg Aleksandar, Backović Filip, Marinkov Dragan, Nebrigić Mladen, Novitović Marko, Nikolić Draženko, Dubočanin Milan, Tomas Milan.

Pre početka glavnog pretresa, jedan od advokata odbrane Veljko Delibašić je tražio da se iz dokaznog materijala izuzmu snimci događaja, jer su pribavljeni na nezakonit način, jer istražni sudija nije naredio snimanje: "Kada neprijatelj srpskog naroda Nataša Kandić na ulici šamara proterane Srbe sa Kosova, i to se snima, onda se ona pred istim ovim sudom oslobodi pod pritiskom ambasade SAD, jer snimci nisu valjani dokaz, predlažem da se puste i ova deca", objasnio je advokat.

Optuženi Vučković Dejan rekao je između ostalog: "Gađao sam kamenicama ambasadu ali nisam dobio. Toga dana je trebalo da idemo na koleban u hram Svetog Save."

Tomin Đorđe kaže: "Nisam ništa bacio na ambasadu. Nisam kriv. Tog dana smo došli u Beograd da bismo išli na moleban u hram Svetog Save. Onda smo otišli do ambasade Hrvatske gde smo Novitović i ja ljuljali jedna tapacirana vrata na kapiji."

Kosanović Nikola: "Krenuli smo ka hramu Svetog Save na moleban, a završili smo ispred ambasade SAD. Onda smo otišli do ambasade Hrvatske gde je neko skinuo zastavu."

Sedlar Dušan: "Vojislav Koštunica je držao govor i rekao da idemo u hram na moleban. Završili smo ispred ambasade SAD koja je uveliko gorela."

Erceg Aleksandar: "Nisam uradio to za šta se teretim. Ne želim da odgovaram ni na jedno pitanje."

Backović Filip: "Kada smo mi stigli ambasada je već gorela. Video sam da lete kamenice ka ambasadi i plamen iz ambasade."

Marinkov Dragan: "Ja sam bacio kamen na policijsku kućicu. Nisam bacio kamen na zgradu ambasade. Vikali smo 'Dole Amerika' Jedan dečko je sa ambasade pao na Nebrigića."

Nebrigić Mladen: "Nisam bacio kamen na ambasadu, nego je jedan momak sa ambasade pao na mene i povredio me. Moguće je da sam iz revolta gađao ambasadu. Ja sam srpski patriota i učestvovao sam u svim ratovima, 1991, 1992, 1995, 1999. Bio sam na Košarama. Branio sam ovu državu kako sam znao i umeo i koliko sam mogao. Pod prošlom vlašću kao da je zakonom bilo zabranjeno biti patriota."

Novitović Marko: "Ja sam bacio par kamenica u pravcu ambasade SAD. Tog dana smo krenuli na moleban. Pevali smo i drali se. Protestovali smo. Ispred ambasade Hrvatske sam gurnu jedna vrata na kapiju da ne bi pala na nas."

Nikolić Draženko: "Ja sam metalnom kantom nekoliko puta udario vrata ambasade. Tada me je uhapsila policija. Sramota je da se ovo radi."

Dubočanin Milan: "Ja sam se popeo na stub ispred ambasade Turske, udario kameru i okrenuo je na drugu stranu. Nisam bio ni ispred ambasade Hrvatske ni ambasade SAD."

Tomas Milan: "Ja sam bacio dva kamena na ambasadu koja je u tom trenutku gorela."

Nastavak dokaznog postupka je 14. juna.

M. U.

Poziv na linč nije zastrašivanje

Pred Prvim osnovnim sudom u Beogradu 26. aprila na pretresu u slučaju Mladena Obradovića, lidera zabranjene organizacije „Obraz“ zbog rasne i druge diskriminacije svedočili su Marija Savić iz „Labrisa“ i Lazar Pavlović iz „Gej strejt alijanse“.

Savić je rekla da je atmosfera zastrašivanja o kojoj je dala iscrpan iskaz 25. novembra 2011. nastavljena i posle otkazane Parade ponosa 2009. godine, jer je optuženi Obradović nastavio da se pojavljuje u sudnici u majici sa natpisom "Čekamo vas", a članovi organizacije "Obraz" pojavljivali su se na mitinzima u Beogradu, ponekad čak i sa predstavnicima vlasti. Savić je podsetila na izjavu Obradovića koju je preneo Radio Slobodna Evropa 18. avgusta 2009. da " ukoliko homoseksualci nemaju srama, biće sprečeni kao 2001. godine", aludirajući na neredu kojima je u krvi okončan prvi pokušaj organizovanja beogradske Parade ponosa.

U novinama „Pres“ od 1. septembra 2009. godine Obradović je naveo da je "po pravilu Svetog Save za homoseksualce predviđena smrtna kazna".

Svedok Pavlović je svoj iskaz od 3. oktobra 2011. godine dopunio činjenicom da je Ustavni sud Srbije u decembru 2011. godine proglasio neustavnom odluku MUP-a o izmeštanju Parade 2009. godine. Pavlović je podsetio da atmosfera zastrašivanja nije ograničena na period od 13. do 20. septembra 2009. koji se navodi u optužnici, već postoji od ranije.

U drugom delu pretresa emitovane su fotografije grafita protiv Parade ponosa i video snimak "Pederbal". Među grafitima su bili i "Smrt pederima", te "Beogradom krv će liti gej parade neće biti". Snimak "Pederbal" iako obiluje pretnjama smrću i govorom mržnje isključen je kao dokaz jer se optuženi ogradio od tog materijala.

Sledeći pretres je 30. maja.

U. M.

Podrška kritičkoj javnosti

Žene u crnom, Beograd su među 33 organizacije civilnog društva koje su 23. aprila potpisale apel nevladinih organizacija, javnih ličnosti i intelektualaca povodom zbivanja u Vojvodini. U apelu koji je poslat najvišim republičkim i pokrajinskim zvaničnicima, predstavnicima Evropske komisije, Saveta Evrope i Misije OEBS-a u Srbiji, međunarodnim organizacijama za zaštitu ljudskih prava i nezavisnim institucijama u Srbiji se konstatuje da „predstavnici političkih stranaka koje čine republičku vlast, a u saradnji sa drugim nacionalističkim strankama i nacionalističkim i ekstremističkim organizacijama, pa čak i onim koje su zakonski zabranjene, nad Vojvodinom i njenim građanima sprovode politiku nasilja“; kako „Predlog deklaracije o zaštiti ustavnih i zakonskih prava AP Vojvodine nije mogao da bude povod za organizovanje mitinga pod nazivom ‘Stop razbijanju Srbije’ i medijsku hajku protiv predstavnika legitimno izabrane pokrajinske vlasti zbog navodnog secesionizma“; da „su prava AP Vojvodine ugrožena dugi niz godina; „da je Ustav iz 2006. godine generator niza problema ne samo u Vojvodini nego i celoj Srbiji, te da je hitno potrebno pokrenuti inicijativu za donošenje novog Ustava“; da „republička vlast, političke stranke i organizacije okupljene oko nje moraju odmah da odustanu od proizvodnje krize u Vojvodini“. U apelu se pozivaju predstavnici Evropske unije, Saveta Evrope, međunarodne organizacije, ali i kritička javnost Srbije da se odredi prema „aktuelnim događajima u Vojvodini, kako bi se sprečilo stvaranje duboke krize koja može da izazove nesagledive posledice“; zahteva od državnih organa da hitno otkriju i saopšte ko stoji iza plakata koji pozivaju na smrt predsednika Vlade Vojvodine Bojana Pajtića i „njegovih poslušnika“; osuđuju se neprofesionalno izveštavanje većine medija sa mitinga „Stop razbijanju Srbije“ i o događajima koji su ga pratili i udari na medijske slobode u Vojvodini koju sprovode predstavnici vladajuće Srpske napredne stranke, pre svega na list „Dnevnik“ i nedeljnik „Pančevac“.

III Iskustva drugih

Kraj ili nastavak rata

Autor Zlatko Paković

Političare kakve Srbija ima i u vlasti i u opoziciji, ne zaslužuje nijedna zemlja pa ni ona sama, u kojoj je Milošević zdušnim izborom nadmoćne većine glasača preko jedne decenije, sa svojom klikom, devastirao i državu i društvo, ostavljajući u nasleđe ne samo pustolinu od institucija i pusta-hijske političke navike nego i svoje najbliže saradnike da i sada daju glavni ton i gest našoj nacionalnoj politici.

Osim u Srbiji, nigde drugde danas u Evropi nema toliko potrebe za onim faustovskim vapajem da su za nove manire potrebni novi ljudi, s tim što bi ovu bipolarnu imenicu ‘ljudi’ trebalo preinačiti u nedvosmisleno jednorodnu reč ‘žene’.

Za istinsku promenu politike i nedvosmisleni evropski kurs Srbiji su, dakle, potrebne žene na najvišim političkim položajima. Da je tako, svih su ovih godina svojim postupanjem ubedljivo

svedočile borkinje za ljudska prava i demokratiju, ali ne samo one, nego i pojedine političarke u parlamentarnim strankama, neuporedivo mudrije i agilnije a kudikamo manje častohlepne i srebrorubive od svojih partijskih kolega.

Da su kojim slučajem u pregovorima s kosovskom vladom učestvovala na obe strane žene, i da se tu više govorilo o rezultatima decenijskog sukoba sa stravičnim žrtvama na obe strane, da su se tu pokazivale one Rojtersove fotografije ubijenih članova brojne porodice Jašari, među kojima je i nejač, i, uz njih, izveštaji o trgovini ljudskim organima, i da su, umesto u sterilnoj atmosferi briselskog salona, pod starateljskim nadzorom EU i SAD, ti i takvi pregovori vođeni u Prištini i Beogradu, naizmenično, dakle, u atmosferi žaljenja, pokajanja i empatije, do danas bismo sigurno imali potpisan dogovor dve vlade, naime, potpisano primirje.

Umesto toga, šta realno imamo? Opasni cirkus u kojem vladajući političari izigravaju ožalošćene klovnove, preteći da ovu farsu od pregovora vrata u žanr tragedije, kakav se ovde krvavo odigravao na kraju prošlog veka. Aleksandar Vučić, bog i batina Vlade Republike Srbije, izjavljuje da su obe solucije loše, čime sugerise da je zapravo svejedno šta će biti učinjeno – da li će „papir“ biti potpisan ili neće biti potpisan. To je neistinito tvrđenje. Prvo, diskutabilno je da li su doista oba rešenja nepovoljna. Drugo, čak i da ih tako uzmemo u obzir, dva nepovoljna rešenja, uvek su različito nepovoljna.

Predsednik vlade, Ivica Dačić, pak, tvrdi da je pred Srbijom dilema da li da potpiše ili ne potpiše kapitulaciju. Reč je teška i izgovorena je nesvesno, a to nesvesno upravo otkriva istinu ove političke situacije. Jer pregovori Beograda s Prištinom doista su ili kraj rata ili njegov nastavak.

Sami akteri pregovora akteri su i srpsko-albanskog oružanog sukoba na Kosovu. S jedne su strane nekadašnji glasnogovornik Miloševićevog režima, čovek na čija su usta izlazile grozomorne naredbe vođe, i onaj na čija su usta izlazile, još ogoljenije, ratnohuškačke parole Vojislava Šešelja, a s druge strane – Hašim Tači, vojnik koji se borio protiv agresije Miloševićevih oružanih snaga, a danas je sumnjičen za užasne zločine nad civilima. Dakle, za stolom su – čas ozareni i jedni drugima naklonjeni, čas svadljivi – nekadašnji protivnici na bojnopolju.

Ono što se neizostavno mora imati u vidu, a danas je, iako bode oči, potpuno smetnuto s uma, jeste to da Srbija uvek kasni za svojom prilikom. Kad god je trebalo potpisati ono što je u pregovorima ponuđeno, naša vlast je oklevala dovoljno dugo da bi u sledećoj prilici morala da razmišlja o prihvatanju još nepovoljnije ponude. To je krajnje neinteligentna politika. Ona je temelj naše rđave beskonačnosti.

Ukoliko ovaj i ovakav predlog dogovora ne bude usvojen, iskustvo nas uči da ćemo imati novi talas izbeglica s Kosova. Tako je bilo i u Hrvatskoj. Srbija je, na početku Tuđmanovog mandata, bila u prilici da potpiše dogovor o autonomiji krajiških Srba, a to nije učinila. Nekoliko godina potom, potoci izbeglica uputili su se odatle u staru otadžbinu, a da njihovoj koloni tadašnji RTS, tek uzgred, pokloni svoju treću ili četvrtu vest. I ti su ljudi, žene i muškarci, deca, starci i starice – pogledajmo istini u oči – došli ovde da budu tuđini i podstanari. O tome, potresno, govori hrvatski dokumentarni film „Pet žena“ novosadskog reditelja Tomislava Perice, kod nas potpuno ignorisan. Muziku za ovaj film komponovao je Peričin višedecenijski saradnik Ivo Josipović, aktuelni predsednik Republike Hrvatske. Izbeglička sudbina tih pet Srpkinja i njihov potonji povratak iz otadžbine u domovinu može biti poučan primer za Srpkinje i Srbe koji još uvek žive na Kosovu.

Sonja Leka o svojim izbegličkim danima kaže: „Nije bilo zadovoljstva u duši“, a o povratku: „Rađe ću tu jesti i govna, a da mi niko ne nabija na nos što sam i zašto došla.“

Ojdana Vještica, čije je venčanje bilo zakazano za dan na koji je počeo napad hrvatskih oružanih snaga na Knin, da joj svadba „završi u izbegličkoj koloni“, kaže da je u Srbiji živela u tuđem stanu kao podstanarka. Prvih godina po povratku „bilo je teško proći kninskim trgom i pozvati: Jovana! Cio trg se okrenio, a to je ime moga djeteta.“ No, potom se, veli ova žena, „počela otvarati nada“.

U Valjevu, za koje ranije nije znala ni gde se na geografskoj karti nalazi, Radmila Vojnović kaže da je nailazila i na dobar prijem ljudi, ali „i na pogrdne riječi. To nas je malo ubijalo“. Ovde, u izbeglištvu, ubrzo su joj umrli i otac i svekar.

Seka Prica, takođe povratnica u Hrvatsku, kaže: „Moj dom je ovdje.“

Svim ovim ženama bilo je teško da se vrate, ali još teže da žive u tuđoj sredini s ljudima s kojima dele samo isto nacionalno poreklo. One su inicirale povratke svojih porodica i one su pri povratku organizovale udruženja žena koja se bave što vezom, pletivom i tkanjem, što seoskim turizmom. U njima, dakle, prebiva onaj duh hrabrosti i preduzimljivosti koji je, posle godina sukoba i mržnje, napustio muškarce.

Na svim stranama rata poglavito su žene bile protiv rata, a podnele su najteži deo njegovih posledica. Danas žive od rada svojih ruku. One, dakle, jedne drugima mogu pogledati u oči. One su taj ključni deo rešenja, a ne problema.

(Danas, 5-6. april)

Iskorenuti ratna silovanja

Autor Vilijam Hejg (*William Jefferson Hague*),
britanski ministar spoljnih poslova

Svet veoma često traži okončanje konflikta i obnovu društava podeljenih ratom ne osvrćući se na razloge koji pomirenje čine teškim i podstiču obnovu nasilja. Silovanja i seksualno nasilje u ratno vreme jedan su od tih razloga.

Kada sam pre dve nedelje posetio Demokratsku Republiku Kongo dobio sam fotografiju petogodišnje devojčice koja je bila silovana. U izbegličkim centrima, bolnicama i u razgovorima sa ljudima koji se bore za pravdu čuo sam mnoštvo užasnih svedočanstava o uništenim životima, o ženama ostrakiranih od svojih porodica, o razbijenim porodicama i žrtvama koje su teško obolele pošto su napadnute dok su tražile drva za ogrev. Nasilnici, u isto vreme, nastavljaju svoje „normalne živote“ zaštićeni sramnom nekažnjivošću.

U mnogim velikim konfliktima tokom poslednjih dvadeset godina, od Bosne do Ruande i od Libije do Sijera Leonea, silovanja su planski korišćena kao oružje za traumatizovanje političkih protivnika ili čitavih etničkih ili verskih grupacija. Naneti ožiljci ne leče se lako, a nikada ne iščezavaju. Zapravo, oni često uništavaju porodice i urušavaju zajednice. Nažalost, ista se priča sada ponavlja u Siriji odakle stižu užasavajuće vesti o silovanjima i mučenjima civila, o namernom kršenju prava radi terorisanja političkih protivnika. Kao politički lideri demokratskih država koje veruju u ljudsko dostojanstvo, dužni smo da odgovorimo na ovaj izazov. Moramo pokušati da zaustavimo odvratan i široko rasprostranjen zločin i da iskorenimo silovanje kao oružje u ratu.

Ovo nije lak zadatak, a prepreke su mnoge. Prvo, same žrtve su zastrašene i posramljene. One, što je razumljivo, često oklevaju da govore zbog stigme koja se kači silovanima. To oklevanje je još snažnije kada nema odgovarajuće psihičke i psihološke podrške. Drugo, prikupljanje dokaza odvija se teško, što znači da je dosad podignuto svega nekoliko valjanih optužnica. Od 1996. samo je u DR Kongu silovano oko 500.000 žena, a do suda je stigao sićušan broj slučajeva. To samo podstiče kulturu nekažnjivosti. Treće, međunarodna zajednica silovanja tretira kao sekundarnu temu kada reaguje na konflikte. Posledica je da su preživeli zapostavljeni, finansiranje je nedovoljno ili ga nema, a počinioци su na slobodi.

Konačno, nedovoljna je podrška agencijama UN-a, lokalnim organizacijama i braniocima ljudskih prava koji neposredno pomažu preživelim. Oni zbog toga raspolažu veoma skromnim sredstvima i ne mogu adekvatno da reaguju. Sve ove prepreke mogu i moraju biti savladane. Ove nedelje zatražiću od svojih kolega, ministara spoljnih poslova G8, da usvojimo istorijsku političku izjavu kojom ćemo iskazati našu posvećenost iskorenjivanju seksualnog nasilja u oružanim sukobima, odrediti se prema odsustvu odgovornosti za ove brutalne zločine i osigurati sveobuhvatnu podršku žrtvama.

Tražim: pokretanje niza praktičnih koraka koji bi nalagali priznanje da silovanje i ozbiljno seksualno nasilje predstavljaju drastično kršenje Ženevskih konvencija; bolje finansiranje i dugoročnu podršku preživelim; podršku novom međunarodnom

protokolu koji bi postavio standarde za istraživanje i dokumentovanje seksualnog nasilja. Ove mere treba da poboljšaju prikupljanje dokaza i omoguće obimnije sudsko proceuiranje, da pomognu preživelim da se oglase i da osiguraju dugoročnu podršku žrtvama kako bi dostojanstveno živele. Nadam se da će danas u Londonu biti postignut ambiciozan sporazum. Ali to je samo početak. Iskoristićemo podršku G8 kao temelj za izgradnju snažne međunarodne koalicije protiv silovanja i seksualnog nasilja u vreme rata, u UN-u i šire.

G8 predstavlja neke od najvećih svetskih ekonomija, sa snažnim međunarodnim opsegom i uzajamnim uticajem. Kada se njegovi članovi ujedine oko zajedničkog cilja, u stanju su da svetu donesu stvarnu i trajnu promenu. Ove nedelje takvu trajnu promenu označiće početak procesa čiji je cilj da se stavi tačka na jedan od najrazornijih aspekata modernog ratovanja i da se pažnja usmeri na jedan od glavnih razloga iz kojih je zajednicama tako teško da se nakon sukoba ponovo ujedine. Naša dužnost kao političkih lidera slobodnih zemalja i kao ljudskih bića je da skršimo nekažnjivost onih koji koriste silovanja kao oružje u ratu i da osiguramo da žrtve više nikada ne budu napuštene.

(Danas, 10. april)

Impresum

Podlistak "Žene, mir, bezbednost" uređuje redakcijski kolegijum.

Uredila

Tamara Kaliterna

Prelom i ilustracije

Marija Vidić

Izdavač: Žene u crnom

Beograd, Jug Bogdanova 18

Tel/fax 011/2623225

email: zeneucrnom@gmail.com

web: www.zeneucrnom.org

Podlistak "Žene, mir, bezbednost" je realizovan uz podršku

